

Et godt sted at starte

Eva Gulløv og John Gulløv: Opvækst i provinsen. Om dem, der bliver, og dem, der rejser
Antropologiske studier nr. 6, Aarhus Universitetsforlag 2020
194 sider, 200 kr. (E-bog 130 kr.)

Bolette Moldenhawer

Opvækst i provinsen er baseret på en etnografisk undersøgelse om, hvordan mennesker i forskellige aldersgrupper og positioner tænker om deres steder, muligheder og fremtidsudsigter. Undersøgelsen tager afsæt i et feltarbejde udført i Tønder kommune i Sønderjylland, 2016 og 2017 og inkluderer observationer og samtaler med børn og voksne i hjem og børnehaver (en landsbybørnehave og en børnehave i Tønder by), interviews og samtaler med ca. 50 børn og unge, de fleste mellem 12-18 år, interviews med forældre, pædagoger, skolelærere og skoleledere (fra kommuneskole, friskoler og privatskoler), ungdomsrådgivere, undervisere og ledere på ungdomsuddannelser (gymnasium, HF, erhvervsuddannelsescentre, ungdomsskole) samt ansatte i den kommunale forvaltning. Baseret på det faktum at uddannelsesvalg i provinsen tilskynder så mange til at bryde op fra det sted, hvor de voksede op, spørges der til de udfordringer og dilemmaer, de unge oplever, når de overvejer muligheder for at rejse eller blive, samt hvad det betyder for deres syn på stedet og de mennesker, der bor der, såvel som dem, der flytter sig.

Bogens syv kapitler indledes med i kapitel 1 at beskrive Tønders ændrede befolkningssammensætning med blandede erfaringer i forhold til opvækststeder, erhverv, uddannelse og livsformer som et oplagt valg bag studiet af komplekse samspil mellem sted, socialt liv og uddannelse. Forfatterne er, som det fremgår af kapitel 2, analytisk inspireret af teoretiske pointer om steder og tilhørsforhold, social afhængighed, forbindelser og netværk, værdier og statussystemer samt livsformer og værdighedsformer. På tværs af disse inspirationer, står især et relationelt og socialt differentierings perspektiv på analysen af steder og mennesker centralt. Bogens fire analysekapitler er bygget op omkring en livscyklus begyndende fra opvækst i familien (kapitel 3) via først børn i børnehaver (kapitel 4), dernæst udskolingsbørn i en privat, kommunal og friskole (kapitel 5) til unge

i gymnasiet og erhvervsuddannelser (kapitel 6). I bogens afsluttende kapitel 7 konkluderer og diskuterer forfatterne de pædagogiske, uddannelsespolitiske, menneskelige og stedspecifikke implikationer af de dilemmaer, der er forbundet med at uddannelsens symbolske magtposition tilskynder børn, unge og familier til at bryde op fra de steder, de er vokset op – samt mulige bud på at forny potentialet i en stedsensitiv pædagogik.

Fokus i kapitel 3 er på småbørnsforældres syn på opdragelse, opvækst og børneliv. Det påvises, at der er en dobbelthed forbundet med på den ene side at begå sig og engagere sig i det lokale, fx i bestyrelsesarbejde i børneinstitutionerne, som frivillige i sportsaktiviteter og -klubber, i handelsforeningen, som deltagere i kirkeligt arbejde, frimenigheder eller det rige foreningsliv. På den anden side at uddannelse for de fleste fremstår som en mere sikker vej til arbejdsmarkedet og dermed til at blive selvforsørgende og have et værdigt liv, også selv om det i mange tilfælde indebærer at flytte bort. Selv blandt de forældre, der er lykkedes med at etablere deres livsformer ud fra en lokalt baseret strategi – og nogle endda med gode indtægter og jobs – er det ikke nødvendigvis en vej, de tør satse på for deres børn. I kapitel 4 er fokus på børn i børnehaven omkring ”forholdet mellem det lokale sted, de sociale grupperinger og den opbygning af orientering, samhørighed og selvforståelse, som børnene er i proces med.” (s. 79). Man fornemmer i dette kapitel en udstrakt opmærksomhed på de sociale grupperinger, der udfolder sig omkring børn, der er optaget af at opbygge aktiviteter og samspil, der trækker på lokale forhold, fx når ’arbejdsdrengene’ fra landsbybørnehaven ”[d]ag efter dag er optaget af at grave, udjævne, støbe og mure, men også pløje, luge, høste og køre traktorras.” (s. 80). Selv om børnehavens personale er en integreret del af lokalsamfundet og understøtter mange af de samme referencer til lokale livsformer og erfaringer, som er udbredte blandt børnene, er der imidlertid en stigende opmærksomhed på skoleviden og skoleforberedende aktiviteter på bekostning af aktiviteter baseret på børnenes tilknytningsrelaterede erfaringer og værdier. I kapitel 5 inkluderes udskolingsbørns perspektiver på lokalsamfund, uddannelse og urbanitet. Børnenes orienteringer er i lyset af forskelle i familieformer og livsformer socialt differentieret mellem dem, der vokser op på landet og favoriserer ”glæden ved det lokale landliv” snarere end skolens læreplaner, og dem der er bosat i Tønder by og som orienterer sig mod det urbane liv og uddannelse og med en distance til det lokale. Der i blandt findes gruppen af tvivlere, der forsøger at balancere deres lokale og urbane orienteringer og udskyde de valg, der trænger sig på, jo tættere de kommer afslutningen på skolen. En tvivl, der ”gælder for alle unge mennesker, men den forstærkes for dem, der er mærket af stedets lokale etos, dvs. glæden og ansvaret ved at være del af den lokale sammenhæng og forpligtelse.” (s. 131). Især blandt unge i gymnasiet viser analysen i kapitel 6, at forestillingen om at rejse får gradvist større betydning, hvilket ikke bare handler om egne værdiorienteringer, men i særdeleshed om de værdier, som gennemsyrrer hele uddannelsesfeltet. Særligt i gymnasiet påvirkes de unge af et uddannelsessystem,

der i kraft af symbolske differentieringer mellem tilknytning, lav skolestatus og lokal forankring kontra mobilitet, høj skolestatus og urbanitet anerkender de unge for at foretage, ”hvad vi vil betegne som ’vertikale valg’ rettet mod social opstigen og geografisk mobilitet.” (s. 160).

Som helhed er bogen rig på etnografisk baserede analyser af det daglige liv i provinsen blandt småbørnsforældre, børn, udskolingsbørn og unge. Komplekse liv, som på tværs af den dominerende faktor bag uddannelsesparadokset - at de unge skal uddanne sig for at udvikle lokalsamfundet, men uddanner de sig, gider de ikke bo der (Jensen 2020), ikke desto mindre analyseres meningsfuldt i lyset af såvel forskelle i familieformer og livsformer som en sans for stedets empiriske kompleksitet. For forfatterne, som begge er solidt forankret i en pædagogisk antropologisk forskningstradition, er bogens fokus på skævheden mellem land og by i det danske samfund en oplagt problematik at udforske med udgangspunkt i børn og unges perspektiver. Uden at det skal overfortolkes, synes der at være en særlig analytisk opmærksomhed på de lokale orienteringer, dvs. orienteringer der nu toner frem som ’de fremmede’ og som nogle, der både skiller sig ud fra og udgør en analytisk prisme til studiet af uddannelsessystemets mentale og sociale produktion og reproduktion af urbane, middelklassenormer. Er man som studerende, forsker eller blot almindeligvis interesseret i uddannelsessociologiske og antropologiske studier af den voksende interesse, der er på stedet og lokalsamfundet som afsæt for samfunds- og kulturanalyser (fx Dansk sociologi 2019), er Opvækst i provinsen et godt sted at starte.

**Anmeldt af Bolette Moldenhawer, lektor på Sektion for
 Pædagogik, Institut for Kommunikation, Københavns
 Universitet**

Referencer

Dansk Sociologi, Nr. 4, 30. årg. 2019, TEMA. Stedets og lokalsamfundets sociologi (del 1).

Jensen, Steen Bruun 2020: Uddannelsesparadokset, Weekendavisen, 28. februar 2020, Nr. 09, Ideer, s. 12-13.